

dr hab. Agata Opolska-Bielańska
Katedra Technologii Informacyjnych Mediów
Wydział Dziennikarstwa Informacji i Bibliologii
Uniwersytet Warszawski

Warszawa dn. 5.02.2023 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Izabeli Osek
pt. „Zarządzanie kapitałem ludzkim w organizacjach medialnych pod wpływem
zjawiska konwergencji mediów”
napisana pod kierunkiem dr hab. Ewy Wierzbickiej –Mazur, prof. US
na Uniwersytecie Szczecińskim
w Instytucie Zarządzania

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska Pani mgr Izabeli Osek, pt. „Zarządzanie kapitałem ludzkim w organizacjach medialnych pod wpływem zjawiska konwergencji mediów” przygotowana została w Instytucie Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego w Katedrze Zarządzania Kapitałem Ludzkim. Powstała pod kierunkiem naukowym dr. hab. Ewy Wierzbickiej-Mazur, prof. US.

Dysertacja stanowi istotny punkt analiz pomiędzy naukami o zarządzaniu i jakości oraz komunikacji społecznej i mediach. Połączenie tych dwóch dyscyplin stanowi cenny wkład w rozwój nauki. Choć w pierwszej odsłonie nie widać integracji pomiędzy tymi obszarami, tak głębsza analiza w sposób jednoznaczny ukazuje wspólne przestrzenie badawcze. Już we wstępie pracy Doktorantka zwróciła uwagę na tę zależność – „organizacje medialne, podobnie jak inne organizacje funkcjonujące na rynku, potrzebują skutecznego zarządzania kapitałem ludzkim”. Różnorodność pomiędzy przedsiębiorstwami medialnymi a innymi instytucjami wynika ze specyfiki pracy pracowników medialnych. Doktorantka określa to jako lukę w badaniach naukowych. Chęć uzupełnienia tej luki należy ocenić jako przejaw ambitnej postawy, wobec problemu naukowego, który jest przedmiotem rozprawy na stopień doktora. Przekłada się to na ciekawy i rzetelny dyskurs.

Temat podjęty przez Autorkę pracy jest niezwykle pojemny merytorycznie. Syntetyczne zestawienie dwóch determinant, z odmiennych dyscyplin, podkreśla interdyscyplinarność wiedzy. Poddanie analizie tak zróżnicowanego tematu niesie za sobą pewne ograniczenia w nurcie studiów literatury jak i badań. Zapoznanie się z całością pracy pozwala docenić rzetelność i wnikliwość rozważań.

 1

Na podstawie analizy literatury przedmiotu, przeprowadzonych dotychczas badań w obszarze zbliżonym do tematu dysertacji, w pracy postawiono cel główny, który brzmi: „identyfikacja, zbadanie i ocena przemian, jakie zachodzą w zarządzaniu kapitałem ludzkim w organizacjach medialnych pod wpływem konwergencji mediów”. Aby cel główny został osiągnięty, w pracy ujęto cele szczegółowe, sformułowane w czterech blokach: poznawczy, metodyczny, empiryczny i użytkowy. Następnie zdefiniowano główny problem badawczy oraz siedem szczegółowych. Przy tak sformułowanych wstępnych założeniach następstwem rozważań naukowych było postawienie hipotezy głównej oraz dwunastu (!) hipotez szczegółowych.

Przygotowanie warsztatu założeń pracy, w tak szczegółowy i kompetentny sposób, czyni pracę obiektywną i wnikliwie analizującą tytułowe zagadnienia. Skonfigurowanie wstępnych założeń z zastosowaną metodologią w oparciu o literaturę przedmiotu wskazuje, iż dysertacja spełnia wymogi, które są stawiane w tożsamych opracowaniach.

Analiza i ocena pracy

Recenzowana rozprawa doktorska zawiera 400 stron i składa się z sześciu rozdziałów merytorycznych, opatrzonych wstępem i zakończeniem. Domknięciem dysertacji jest bibliografia – bardzo obszerna: 739 publikacji, 38 pozycji internetowych oraz 9 aktów prawnych. Wszystkie źródła są aktualne i ściśle związane z tematem pracy. Publikacje pochodzą ze źródeł zarówno polskojęzycznych jak i zagranicznych. Wszystkie pozycje są ponumerowane, alfabetycznie ułożone, co jest ogromnym walorem przy weryfikowaniu kluczowych dla tematu publikacji. Ostatnimi elementami pracy są wykazy: tabel (65 pozycji), rysunków (15 pozycji). Spisy mają swoje odwołania do stron, na jakich zamieszczone są w treści pracy. Uwieńczeniem całości są dwa załączniki – kwestionariusz ankiety oraz kwestionariusz wywiadu pogłębionego.

Praca rozpoczyna się wstępem, który stanowi wprowadzenie w istotę problematyki. W tej części dysertacji Autorka wskazuje na uzasadnienie wyboru tematu, udowadniając rangę poruszanego w pracy zagadnienia. Omawia tło, na bazie którego poruszany będzie główny cel dysertacji. Następnie określa założenia pracy, wskazuje przedmiot rozprawy, nawiązuje do badań jakie zostały zaprojektowane i przeprowadzone, a opisane w części empirycznej. W części wprowadzającej Doktorantka prezentuje cel główny pracy oraz w czterech blokach cele uzupełniające; problem główny oraz szczegółowe problemy badawcze. Efektem ich wypunktowania jest sformułowanie (już w części wstępu do pracy) głównej hipotezy wraz z hipotezami szczegółowymi (12). Ta część pracy kończy się wnikliwą charakterystyką

rozdziałów, co przekłada się na jasność konstrukcji pracy i ukazuje hierarchiczność analizowanych zagadnień.

Elementem, którego zabrakło w tej części dysertacji, jest ustosunkowanie się do literatury przedmiotu – jej charakterystyki, dostępności i kluczowych pozycji dla tematu pracy. Wydaje się to istotne z punktu oceny ilości i jakości publikacji nawiązujących do analizowanego tematu, a także innowacyjnego miejsca rozprawy w obszarze konwergencji dwóch dyscyplin.

Wstęp stanowi istotne źródło dla zrozumienia zarówno struktury jak i omawianych treści. Ukazuje kryteria i założenia jakie przyjęto w pracy. Rzetelność informacji wprowadzających w strukturę pracy w sposób jednoznaczny i klarowny potwierdza spójność treści z tematem ujętym w tytule. I choć temat początkowo może wydawać się kontrowersyjny, to jego wnikliwa interpretacja w zaprezentowanej formie, rzuca nowe światło na analizowany obszar. Struktura pracy jest prawidłowa, zaś poszczególne rozdziały logicznie, uporządkowane i spójne.

Dokonując analizy poszczególnych części rozprawy doktorskiej rozpocznę swoją ocenę od rozdziałów poświęconych teorii.

Rozdział pierwszy oscyluje wokół zagadnienia kapitału ludzkiego i zarządzania nim. Poprzez teoretyczny dyskurs omawiane są założenia i problematyka niniejszego pojęcia. Graficzne ujęcie syntezy rozważań w formie tabelarycznej omawianych treści - definiowalności, ewolucji i usystematyzowania informacji wokół pojęcia „kapitał ludzki” jest silną stroną opracowania.

Warte zwrócenia uwagi jest wskazanie przez Doktorantkę, przyjętych w pracy znaczeń dla kluczowych w temacie pojęć (kapitał ludzki s.16 i zarządzanie kapitałem ludzkim s. 27).

Ponadto w teoretycznych analizach widoczny jest silny akcent na osadzenie rozważań w teorii – liczne przypisy, wykonane zgodnie z wymaganiami redakcyjnymi. Prowadzony w tej części pracy naukowy dialog, stanowi syntezę chronologicznych rozważań nad istotą kapitału ludzkiego w różnych etapach jego rozwoju. Zwieńczeniem pierwszej części dysertacji jest analiza kluczowych elementów zarządzania kapitałem ludzkim. To na jej podstawie można dokonać dalszych analiz zarządzania kapitałem ludzkim w przedsiębiorstwach medialnych.

Rozważania opracowane w tej części dysertacji domyka podsumowanie, które holistycznie ujmuje zawarte treści. Pozwala to w sposób płynny przejść do następnego rozdziału.

Rozdział drugi pracy doktorskiej zatytułowany jest „Kapitał ludzki w organizacjach medialnych”. W tym miejscu zwrócono uwagę na kwestie związane z zawodem dziennikarza oraz rozbieżności związane z definiowaniem pracowników organizacji medialnych. Autorka nie pozostaje obojętna na takie kwestie jak: modyfikacje zawodowe pojawiające się w mediach, personel zarządzający organizacjami medialnymi, przywództwo w organizacjach medialnych oraz specyfika procesów zarządzania kapitałem ludzkim w organizacjach medialnych. W sposób biegły łączy wiedzę z obszaru zarządzania z wiedzą o mediach. Nakłada teorię zarządzania na potrzeby organizacji, aby udowodnić stawiane w pracy założenia (np. w rozważaniach dotyczących motywacji s. 86-88).

Uwieńczeniem tej części naukowych rozważań jest przegląd badań prowadzonych w zakresie kapitału ludzkiego w organizacjach medialnych. Jest to znaczny walor pracy. Usystematyzowanie podejmowanych działań naukowych w obszarze kapitału ludzkiego w organizacjach medialnych (synteza: tabela 10 i 11) stanowi zaprezentowanie trendów naukowych jakie dominowały w minionych latach. Na tej płaszczyźnie, opracowywany przez Doktorantkę temat, wpisuje się w całość badań w tym obszarze oraz stanowi novum dla rozwoju nauki.

Ten fragment pracy również kończy się cennym w komentarze podsumowaniem.

Rozdział trzeci jest wkroczeniem w analizę konwergencji mediów z perspektywy teorii i organizacji medialnych. Rozpoczyna się od wyjaśnienia pojęcia „konwergencja mediów”, ze wskazaniem definicji przyjętej w pracy. Następnie w ciągu historycznych rozważań dokonano przeglądu uwarunkowań powstania i rozwoju konwergencji mediów. Osadzone jest to w ujęciu rozwoju technologicznego, związanego z postępem cyfrowym. Autorka nie pomija w swoich rozważaniach wpływu konwergencji mediów na media tradycyjne i „nowe media”. Rzetelność przeprowadzonego dyskursu zawiera wy tłumaczenia czym są „nowe media” i ustosunkowania się do konkretnej definicji. Taka synteza omawianego zagadnienia, jakim jest „konwergencja mediów”, pozwala rozważyć wpływ jej na kapitał ludzki w organizacjach medialnych. Domknięciem rozdziału trzeciego jest przegląd badań dotyczący tematyki konwergencji mediów (synteza: tabela 17 i 18). Holistyczny przegląd badań pozwolił Autorce pracy na dość odważne sformułowanie: „Żadna z publikacji nie zawierała wyników badań na temat wpływu konwergencji mediów na procesy związane z zarządzaniem kapitałem ludzkim w organizacjach medialnych”. Zapewne w tych przedstawionych i omówionych w rozprawie doktorskiej tak jest, ale sugerowałabym ostrożność w szerszym propagowaniu tej myśli.

Rozdział trzeci kończy się podsumowaniem, tak jak poprzednie.

W rozdziale czwartym Autorka dokonała omówienia systemów i organizacji medialnych. Swoje rozważania oparła na tradycyjnych branżach medialnych – prasa, radio, telewizja. Rozdział rozpoczyna się od wprowadzenia teoretycznego w system medialny, aby w następnej części dokonać analizy polskiego systemu medialnego. Uzupełnieniem dalszych rozważań jest przekrój grup medialnych w Polsce oraz prezentacja organizacji medialnych. Cennym elementem tej części pracy jest opisanie cech charakterystycznych, różnicujących organizacje medialne od innych sektorów rynku.

Uporządkowanie kwestii teoretycznych przyczyniło się do osiągnięcia celu poznawczego ujętego w założeniach pracy. Przegląd i systematyzacja informacji wprowadziły sekwencje omawianych treści, czyniąc podejmowane w pracy założenia jasnymi i zrozumiałymi. Podsumowanie rozdziału czwartego jest kwintesencją analizowanych na tym etapie treści.

W rozdziale piątym Doktorantka dokonuje opisu badań własnych. Omawia podstawy metodologiczne, wskazuje na aktualności problematyki badawczej, z uwzględnieniem luki badawczej. Ujmuje i prezentuje cele pracy (główny i szczegółowy s.219-220), hipotezy (główna i szczegółowe s. 222) oraz problemy badawcze (s.224), a także omawia zastosowane w pracy metody, techniki i narzędzia badawcze. Zwieńczeniem rozdziału jest opis organizacji i przebiegu badań z uwzględnieniem próby badawczej. Całość rozważań osadzona jest w literaturze przedmiotu, która argumentuje zastosowane w pracy działania i rozplanowanie badań (s.212, 213,214). W celu potwierdzenia aktualności podjętej problematyki badawczej i zidentyfikowania luki badawczej dokonano przeglądu i analizy publikacji po 2000 roku, wyszukując hasła związane z tematem pracy (polskie i angielskie wersje). Analiza była zgodna z założeniami odnośnie braku badań w obszarze konwergencji mediów. Autorskie badanie, przeprowadzone na potrzeby pracy, zgodnie z założeniem, stanowi wkład dla rozwoju nauki.

Autorka uargumentowała zastosowanie w pracy metod badawczych powołując się na liczne teorie i założenia naukowe. Spuentowała to ustosunkowując się do swojej pracy, iż wykorzystane będą mieszane metody badawcze, z sekwencyjną strategią eksplanacyjną (s.237). Przyjętymi w rozprawie technikami była ankieta oraz wywiad. Chronologiczny przebieg badania z uwzględnieniem poszczególnych etapów, w sposób czytelny prezentuje rysunek 15 (s.250). Takie wnikliwe zaprezentowanie podjętych kroków pozwala rzetelnie przyjrzeć się wykonanej pracy i zrozumieć istotę analiz. W badaniu ilościowym wzięło udział 42 respondentów. Jest to nieliczna grupa, jednak Doktorantka w sposób logiczny argumentuje

jej liczebność (s.252). Po otrzymaniu wyników ilościowych Autorka przeprowadziła wywiady pogłębione z jedenastoma osobami zarządzającymi organizacjami medialnymi.

Zastosowanie metod mieszanych w pracy zapewniło szerokie spojrzenie na tytułowe zagadnienie i pozwoliło w sposób kompetentny opracować wyniki.

Na tym etapie pracy również nastąpiło holistyczne zestawienie treści zawartych w rozdziale piątym.

Rozdział szósty to prezentacja autorskich wyników badań i analiz dotyczących zarządzania kapitałem ludzkim w organizacjach medialnych pod wpływem konwergencji mediów. Przyjęta struktura omówienia etapów badania została podzielona na siedem podrozdziałów, które to w sposób skonkretyzowany przedstawiają relacje konwergencji mediów z obszarami zarządzania zasobami ludzkimi w organizacji medialnej. Zestawienie badań ilościowych wraz z badaniami jakościowymi dało czytelny i uzupełniający się obraz weryfikowanych założeń. Wyniki badań ilościowych opracowane zostały graficznie w formie tabel tak aby, ich omówienie i wyciągnięcie wniosków było jednoznaczne i czytelne. Statystyczne opracowanie wykonane jest poprawnie i rzetelnie. Przeprowadzone statystyki opisowe zostały w sposób odpowiedni dobrane do założeń. Kwestią budzącą pewną wątpliwość jest wariant odpowiedzi w kwestionariuszu ankiet, w pytaniu 4 opisującym czynniki związane z wpływem konwergencji mediów na organizacje medialne. Możliwość wybrania opcji „ani się nie zgadzam, ani się zgadzam” jest mało czytelny. Podobnie jest w pytaniu 5 dotyczącym wpływu konwergencji mediów na procesy zarządzania kapitałem ludzkim. Trudno jest zinterpretować odpowiedź „ani pozytywnie, ani negatywnie”. Nie jest spójne czy wskazanie tych wariantów oznacza neutralne podejście respondenta do badanej kwestii czy też jego obojętność, a może niewiedzę, co w efekcie będzie oznaczało bierność w analizowanej kwestii. Wgłębiając się w analizę wyników, zauważyć można, że interpretacja tej opcji odpowiedzi, traktowana jest jako neutralna – czyli przychyliłabym się ku kwestii obojętności lub braku zainteresowania respondenta.

Wnioski końcowe

Podjęty temat jest ambitny o dużej pojemności merytorycznej. Po lekturze rozprawy stwierdzam, że Doktorantce udało się określić intencje badawcze i zachować spójność studiów literatury jak i badań własnych tak, aby opracować logiczną całość o walorach poznawczych. Całość rozprawy tworzy więź z tytułem i stanowi element wkładu do dotychczasowego poznania naukowego. Choć objętość pracy, budzi czasem wątpliwości dotyczące umiejętności syntetycznego doboru treści i konstruowania wnikliwych wniosków,

to praca jest napisana w sposób odpowiednio ustrukturyzowany, a przez to czytelny. Duża skrupulatność, dokładność, chęć wykazania się znajomością wiedzy i syntetycznego łączenia literatury z realizowanymi etapami pracy – wskazuje na dużą skrupulatność naukową Autorki. Wyzwanie jakie postawiła we wstępie – wypełnienie luki naukowej – stanowi duże wyzwanie i zobowiązanie. Odbiorca oczekuje ustosunkowania się do poglądów i krytycznej myśli, co otrzymuje w podsumowaniach. Jednak tej interpretacji należało się spodziewać, w kontekście całej pracy. Wyniki badań przybliżają obraz zarządzania zasobami ludzkimi w organizacjach medialnych pod wpływem zjawiska konwergencji mediów oraz otwierają drogę do eksploracji z zakresu podjętej tematyki. Całość rozważań odzwierciedla ambicje naukowe Doktorantki i pasje poznawcze w obu dyscyplinach nauki.

Zmierzając do konkluzji warto zwrócić uwagę na:

1. interesujący i aktualny konstrukt pracy
2. przejrzystą prezentację poszczególnych zagadnień
3. adekwatny dobór narzędzi badawczych do założeń pracy
4. poprawną analizę i bogatą ilustrację wyników badań własnych
5. właściwie dobrana literaturę przedmiotu

Ogólnie rzecz ujmując, wyniki badań uzyskane przez Autorkę, przybliżają obraz rzeczywistości i mogą być przykładem dalszych badań i udokumentowanych uogólnień. Wartość metodologiczną i merytoryczną posiada obszerna prezentacja i weryfikacja hipotez badawczych. Zaprezentowane w tabelach i wykresach wyniki badań i wynikająca z nich analiza autorska dostarcza merytorycznej i wizualnej dokumentacji mającej znaczenie poznawcze i aplikacyjne. Można pokusić się o sformułowanie, że otrzymane w tak obszernym badaniu wyniki wzbogacają warsztat naukowo-badawczy z zakresu nauk o zarządzaniu i jakości oraz komunikacji społecznej i mediach. Ważnym jest ostatni fragment pracy – Podsumowanie – który pozwala w sposób holistyczny dokonać syntezy opracowanych treści.

Rozprawa, pomimo wskazanych w recenzji pewnych nieścisłości (np. drobne literówki s.82 Adamski-Adamowski), jest napisana w sposób konstruktywny tematycznie, przejrzysty i zrozumiały. Liczne aspekty opracowane w dysertacji ułożone zostały w sposób logiczny i przemyślany, z usystematyzowanymi założeniami i interesującą merytorycznie argumentacją.

Wniosek końcowy jest pozytywny.

Oceniam pracę doktorską Pani mgr Izabeli Osek jako twórczy wkład w rozwój problematyki i świadectwo rzetelnego warsztatu pracy naukowej.

W związku z powyższym stwierdzam, że przedłożona do recenzji rozprawa doktorska odpowiada wymaganiom określonym w postępowaniu, zgodnie z art. 190 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023r. poz. 742 ze zm.) może być przedmiotem dalszego postępowania w przewodzie doktorskim.

dr hab. Agata Opolska-Bieleńska